

Віктор Геннадійович ДЮЖЕВ

д.е.н., професор, Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9929-2431>

e-mail: ekosistema909@gmail.com

Ольга Іванівна ПОДРЕЗ

доктор філософії з економіки, старший викладач, Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-099-0115>

e-mail: olha.podrez@gmail.com

Олександр Вікторович ДЮЖЕВ

аспірант, Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5124-792X>

e-mail: adjuzhev@gmail.com

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Метою дослідження є аналіз управління соціальною відповідальністю підприємств й держави загалом у розвинутих країнах світу. Побудовано схему взаємозв'язку локальної соціальної відповідальності, що складається із зовнішньої й внутрішньої та діє на рівні підприємства, й регіону, галузі, держави. Обґрунтовано критерії, за якими проведено аналіз, – соціальний захист, послуги, управління за рівнями (державний, місцевий і рівень підприємства). Доведено, що управління соціальною відповідальністю здійснюється у країнах відповідно моделей, які вибрано державою згідно із традиціями й культурою, що відрізняються рівнем втручання з боку органів державної влади стосовно соціального захисту й надання соціальних послуг.

Ключові слова: соціальна відповідальність підприємства, соціальна відповідальність країни, управління соціальною відповідальністю; розвинуті країни; країни перехідної економіки; країни, що розвиваються

ВСТУП

Необхідність побудови соціально орієнтованої економіки не викликає сумніву, але виникає багато питань до створення умов для ефективного управління соціальною відповідальністю на всіх рівнях:

- мега: інтернаціональний;
- макро: державний;
- мезо: галузевий, регіональний;
- мікро: корпоративний, рівень підприємства.

Оскільки соціальна відповідальність – це міждисциплінарна категорія, за допомогою якої здійснюється контроль й оцінювання суб'єкта господарювання стосовно дотримання соціальних стандартів надання заходів соціального забезпечення й захисту персоналу й населення загалом.

Безумовно, управління соціальною відповідальністю на рівні підприємства є найбільш важливим елементом, оскільки це нижча сходинка у системі управління, яка безпосередньо впливає на розвиток усієї системи управління.

До системи управління соціальною відповідальністю країни світу підходять по-різному. Україна робить тільки перші кроки з її побудови, тому найбільш цікавим є порівняльний або компаративний аналіз формування й впровадження механізму управління соціальною відповідальністю різних суб'єктів господарювання, різних галузей економіки, різних регіонів, країн за рівнями економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням соціальної відповідальності суспільства й корпорацій присвячено праці таких зарубіжних вчених, як М. Альберт, Д. Баюра, Х. Боуен, А. Вільямс, Ф. Котлер,

М. Мескон та ін., та вітчизняних вчених – О. Беляєва, О. Березіної, О.Б. Бутнік-Сіверського, М. Буковинської, В. Воробей, В. Гейця, Т. Горохової, О. Грушної, Л. Денисюк, В. Довбня, І. Жиглей, О. Кулініча, Ю. Пахомова С. Филиппової та ін.

Дослідження зарубіжного досвіду щодо управління соціальною відповідальністю проводили А. Варвус [1], М. Деліні [2], В. Збарський [3], А. Касич й В. Стояненко [4], П. Левін [5], М. Любецька [6] та ін.

Незважаючи на те, що є багато публікацій з теоретичних основ й концептуальних підходів до соціальної відповідальності та механізмів управління нею, залишаються не повністю встановленими архітектура, складники, методи, інструменти та забезпечення механізми. Але розгляд та розроблення шляхів вдосконалення наявних наукових підходів до формування механізму управління соціальною відповідальністю неможливі без аналізу зарубіжного досвіду.

МЕТА дослідження – аналіз та систематизація ключових аспектів соціального захисту, надання соціальних послуг, організації та управління соціальною відповідальністю підприємств у розвинутих країнах світу для розроблення методичних рекомендацій з управління соціальною відповідальністю.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання:

- дослідити сучасні підходи до соціального захисту й надання соціальних послуг у країнах світу;

- проаналізувати кращі зарубіжні практики з управління соціальною відповідальністю на рівні підприємства, місцевому й державному рівнях.

РЕЗУЛЬТАТИ

Незважаючи на те, що останнє століття науковці, керівники, адміністративний персонал, державні службовці намагаються вирішувати проблеми розвитку економік, соціальної сфери, захисту, навколишнього середовища, але тільки з початку 1970-х рр. поставлено питання побудови економіки країн з орієнтацією на вирішення соціальних й екологічних проблем, які притаманні підприємству, корпорації, регіонам, галузям економіки, національним економікам та загалом усьому світу. Водночас кожна країна розробляє свої підходи до формування системи управління соціальною відповідальністю, оскільки основне завдання соціальної відповідальності – це аналіз системи соціального забезпечення життєдіяльності населення країни. Система соціального забезпечення базується на заходах із соціального захисту.

У монографії М. Деліні [2] наведено аналіз кращих практик зарубіжного досвіду реалізації інституційного забезпечення соціально-економічної відповідальності підприємництва. Водночас автор робить акцент на впровадження корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у країнах ЄС, США, Швеції, Індії, Китаю, Австралії, Японії та України. Дослідження складено за такими критеріями як нормативно-законодавчі акти, державні програми соціального забезпечення населення й охорони навколишнього середовища, програми соціального захисту суб'єктів підприємництва тощо.

У роботі М.М. Любецької наведено аналіз зарубіжного досвіду становлення, організації та правового забезпечення системи соціального захисту [6]. Питання соціального захисту є найбільш важливими для країни, оскільки від стану соціальної сфери, ефективності проведеної державою політики у сфері соціальної підтримки громадян залежить стабільність суспільства, його стійкий розвиток, а в результаті його національна безпека [7].

П. Левін [5], аналізуючи досвід зарубіжних країн, таких як США, Франція, Велика Британія тощо, визначив авангардну роль великих національних корпорацій у пропаганді й реалізації соціального ринкового господарства, наданні соціального вектору корпоративному господарюванню [4, с.129].

А. Варвус, як і П. Левін, підкреслює важливу роль транснаціональних корпорацій у глобальній економіці. Вони впливають на різні аспекти суспільства і задають тон у створенні конкурентної діяльності на ринку. Різні компанії мають свої індивідуальні плани стосовно КСВ, фокусуючись на різних сферах [1, с. 129]. Водночас А. Варвус аналізує вплив відповідних (американської, європейської та азіатської) моделей на розвиток КСВ.

Дослідження моделей КСВ (англо-американська, європейська та змішана) привело А. Касич і В. Стояненко до думки, що кожна з них має специфічний набір елементів взаємодії бізнесу і суспільства через національні і культурні традиції відповідної країни [4, с. 187]. Водночас автори погоджуються з думкою В. Воробей [8], що соціальна відповідальність підприємства – це спосіб управління бізнес-процесами з метою забезпечення позитивного впливу на суспільство. А. Касич і В. Стояненко виділяють внутрішню і зовнішню соціальну відповідальність бізнесу (СВБ), що дає змогу визначити інструменти управління СВБ, до яких віднесено соціальні інвестиції, соціальне партнерство, корпоративні комуні-

кації та соціальна звітність, організація зможе ефективно управляти конфліктами інтересів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, забезпечить стійке зростання показників ефективності діяльності в довгостроковій перспективі [4, с. 188].

В. Збарський і В. Оваденко, аналізуючи моделі соціальної відповідальності, підкреслюють, що європейська модель охоплює усі країни ЄС та Велику Британію, але кожна країна має свої особливості, що пов'язані з культурою та традиціями, які має та чи інша країна. Окрім європейської моделі автори визначають американську (США, Канада, країни Латинської Америки, англійські країни Африки) та японську (Японія та Південна Корея) [3, с. 97].

К. Ляшук, розглядаючи моделі КСВ, виділяє у складі Європейської моделі Загальноєвропейську (Велика Британія), Скандинавську (Данія, Швеція, Фінляндія), Континентальну (Німеччина), Південноєвропейську (Італія, Іспанія, Греція, Португалія), Британську (англосаксонська, модель Беверіджа). Окремо автор виділяє Американську (США) та Азійську (Японія, Південна Корея, Китай) [9, с. 104].

Отже, в літературних джерелах немає єдиного підходу до визначення моделей КСВ та складу стосовно їх країн.

У роботі О. Подрез та В. Черепанової наведено структурно-логічну схему виникнення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання в умовах глобальної економіки [10, с. 17], з якої видно, що негативні наслідки впливу глобальної економіки породжують соціальні наслідки, які потребують соціального захисту та формування системи соціальної відповідальності суб'єктів господарювання. Водночас автори виокремлюють та структурують види соціального захисту й забезпечення виробничого підприємства (локальний рівень) і регіону, галузі, держави (інституційний рівень) [10, с. 18].

Отже, аналіз зарубіжного досвіду з управління соціальною відповідальністю суб'єктів господарювання доцільно проводити за схемою (рис. 1).

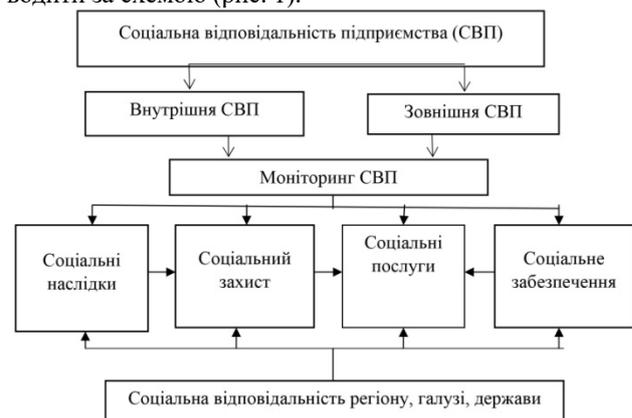

Рис. 1. Взаємозв'язок локального та інституційного рівнів управління соціальною відповідальністю (побудовано авторами на основі [4])

З рис. 1 видно, що СВП поділяється на внутрішню й зовнішню. Згідно з роботою [4, с. 188] до внутрішньої СВП віднесено: безпека праці, стабільність заробітної плати, якість умов праці, додаткове медичне і соціальне страхування співробітників, розвиток людських ресурсів через навчальні програми і програми підготовки та підвищення кваліфікації, надання допомоги працівникам у важких життєвих ситуаціях. До зовнішньої СВП: спонсорство і благодійність, сприяння охороні навко-

лишнього середовища, взаємодія з місцевими співтовариствами і органами влади, готовність допомагати в кризових ситуаціях, відповідальність перед споживачами товарів і послуг [4, с. 188]. Наведений перелік елементів зовнішньої та внутрішньої СВП є неповним. Нами доведено, що підприємство як соціально-економічна система виконує такі функції, як: інформаційно-правова, виробнича, маркетинг-менеджмент, соціальна. Водночас виробнича функція складається з трьох функцій: економічної, техніко-технологічної та інноваційно-інвестиційної. Перша функція охоплює дії підприємства з вкладення капіталу, одержання доходів від виробництва та реалізації продукції, товарів та послуг, нарахування оплати праці, управління витратами, зокрема трансакційні витрати тощо. Водночас вона здійснює свою направленість як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, тобто у проведенні зовнішньоекономічної діяльності. Друга – техніко-технологічна – характеризує стан ресурсів, необоротних активів, технічну підготовку до виробництва та технологічні особливості виробництва продукції, товарів і послуг. Третя – інноваційно-інвестиційна – показує доцільність впровадження інновацій та інвестицій у виробничу діяльність підприємства. Соціальна функція охоплює питання соціальної відпові-

дальності, енергетичного забезпечення працівників, охорону навколишнього середовища регіонів (країни), де працює підприємство [11, с.390].

Враховуючи уточнення стосовно функцій підприємства, необхідно доповнити склад елементів внутрішньої СВП за технічної можливості, що пов'язана з використанням вторинних енергоресурсів та нетрадиційних джерел енергії й власного виробництва електроенергії) надання послуг з енергозабезпечення (теплопостачання, електроенергія) й водопостачання працівникам підприємства. Склад елементів зовнішньої СВП також доповнюємо наданням послуг опалення, електроенергії й водопостачання.

Так, дослідження наукових підходів, зарубіжного досвіду дає змогу провести компаративний (порівняльний) аналіз розвитку системи управління соціальною відповідальністю у різних країнах світу. Окрім цього, доцільно зазначити, що СВП і соціальна відповідальність регіонів, галузей, держави розглядається з погляду управління СВ цими суб'єктами господарювання. Тому табл. 1 побудовано за критеріями: соціальний захист, соціальні послуги та управління соціальною відповідальністю на державному, місцевому та рівні підприємств й організацій (табл. 1).

Таблиця 1 – Аналіз зарубіжного досвіду соціальних заходів (складено авторами на основі [2; 4–9])

Країна	Вид соціального заходу	Особливості соціального заходу
1	2	3
Франція, Нідерланди	Соціальний захист	1. Розгалужена система професійно-галузевих схем соціального страхування; 2. Розвинена система родинних виплат – Програма "Велика сім'я": стимулює народжуваність, пропонує багатодітним сім'ям субсидування і пільги з оподаткування, на дітей до шести років сім'ям надається матеріальна допомога для замовлення послуг вихователя; 3. Додаткові системи соціального захисту, особливо у сфері пенсійного й медичного страхування.
	Соціальні послуги	1. Сфера охорони здоров'я (охорона здоров'я матері й дитини, служби допомоги в хатній роботі, установи для людей з обмеженими можливостями); 2. Освіта (соціальне забезпечення в школах: сестри-доглядальниці й няні, соціальні працівники й психологи, соціальні послуги при університетах); 3. Правосуддя (служби соціальних послуг та установи для правопорушників, ув'язнених і їх сімей); 4. Молодь і спорт (центри дозвілля, літні табори відпочинку тощо); 5. Містобудування й муніципалітети, сільськогосподарські кооперативи; 6. Трудова й професійна підготовка.
	Управління соціальною відповідальністю	На державному рівні: 1. Міністерством соціальних відносин і солідарності; 2. Міністерством охорони здоров'я, зі справ сім'ї та інвалідів Франції. На місцевому рівні: органи самоврядування в регіонах, департаментах і муніципалітетах. На рівні підприємств і організацій: приватні (некомерційні) організації. Здійснюється в рамках індикативного планування.
Німеччина	Соціальний захист	1. Соціального страхування у зв'язку з безробіттям, пенсійне й медичне; 2. Надання соціальних допомог (у вигляді виплат для непрацездатних осіб, а також інших громадян, які не мають права на виплати у зв'язку з непрацездатністю, та інших прав на отримання певного доходу); 3. Соціальна підтримка окремих верств населення, зокрема сімей з дітьми, жертв війни, інвалідів та ряду інших категорій громадян.
	Соціальні послуги	1. Допомога на харчування у вигляді одноразових виплат, ремонт одягу, білизни та взуття, закупівля пального для окремих опалювальних приладів; 2. Надання спеціальних освітніх ресурсів для студентів; 3. Ремонт побутових приладів, догляд за квартирою та ін.
	Управління соціальною відповідальністю	На рівні держави: головним завданням, окресленим у восьмій книзі Соціального Кодексу є підтримка сучасної сім'ї у її виховних функціях. До них належать: сімейна освіта (готує молодих людей до подружніх відносин та спільного життя з дітьми, до співпраці з дитячим садком, групою продовженого дня, соціальною сім'єю, центром матерів); консультації з загальних питань виховання та розвитку молоді; сімейне дозвілля та відпочинок (особливо у проблемних родинах, при потребі включає патронаж дітей)

1	2	3
		<p>На місцевому рівні: допомога молоді приймати рішення щодо виду та рівня допомоги, несуть фінансову відповідальність за їх здійснення.</p> <p>На рівні підприємств і організацій: державні й громадські організації, які тісно співпрацюють на основі принципу субсидіарності, згідно з яким держава виконує лише ті функції, які не можуть взяти на себе громадські організації і які не належать до компетенцій місцевих органів, що надає перевагу недержавним організаціям перед державними</p>
Велика Британія, Ірландія	Соціальний захист	У країні послуги із соціального забезпечення покликані сприяти соціальній інтеграції шляхом надання людям підтримки, щоб вони могли більш незалежно жити в суспільстві
	Соціальні послуги	Широкий спектр послуг із захисту дітей, соціальна робота, догляд за дітьми дошкільного віку та інші послуги надають захист і запобігають загрозам для вразливого населення
	Управління соціальною відповідальністю	На державному рівні: Закон про догляд, Закон про вихователів та інвалідів, Національна комісія зі стандартів соціального обслуговування
		На місцевому рівні: визначення потреб населення в тих або інших соціальних послугах, особливостей їх надання та нормативного закріплення, контролю за їх якістю. Часткова компенсація витрат на виховують дитину-інваліда здійснюється за кошти органів місцевого самоврядування.
На рівні підприємств і організацій: проводять соціальне обслуговування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Із проживанням (установи для людей похилого віку, дітей і людей з обмеженими можливостями); 2. Здійснюють догляд за місцем проживання; 3. Охорони сім'ї з можливістю проживання; 4. Надають юридичні, інформаційні та інші послуги з усиновлення дітей; 5. Патронатні установи 	
Італія, Іспанія, Греція, Португалія	Соціальний захист	Законодавство гарантує окремим категоріям громадян та їх сім'ям забезпечення комплексної системи заходів соціального захисту й соціальних послуг, передбачає проведення універсальної політики підтримки осіб у складному становищі шляхом надання ефективних і високоякісних послуг.
	Соціальні послуги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надання допомоги з догляду та інших видів допомог на підтримку материнства та відповідального батьківства; 2. Навчальні й інформаційні послуги для підтримки батьків, зокрема шляхом заохочення взаємодопомоги серед сімей; 3. Надання допомоги й підтримки на дому, особливо для сімей, які беруть на себе зобов'язання з прийому, догляду за людьми з фізичними, розумовими та сенсорними відхиленнями, прийомних дітей, людей похилого віку; 4. Послуги для прийомної сім'ї у вигляді кваліфікованої допомоги з виховання й освіти дітей. Вказані послуги визнані в якості пріоритетних.
	Управління соціальною відповідальністю	На державному рівні: ст.ст. 2, 3, 38 Конституції Італії та Закон Італії № 328 від 8 листопада 2000 р. «Про реалізацію комплексної системи заходів соціального захисту та соціальних послуг». Соціальна політика носить пасивний характер. У 2003 р. прийнято закон про КСВ в Іспанії.
		На рівні підприємств і організацій: державна Експертна технічна комісія допомагає бізнесу в Іспанії поєднати економічну активність із діяльністю на благо суспільства
Данія, Швеція, Фінляндія	Соціальний захист	Соціальний захист – законодавчо-закріплена норма. КСВ є частиною промислової політики, направленою на підвищення конкурентоспроможності й створення нових робочих місць. Введено соціальний індекс.
	Соціальні послуги	Створення привабливого робочого клімату, робоче середовище, ведуть боротьбу з корупцією, вирішують гендерні проблеми, сприяють розвитку «чистого обладнання», ділова етика та оподаткування.
	Управління соціальною відповідальністю	На державному рівні: Держава бере на себе функції перерозподілу соціальних благ від найбільш забезпечених до найбільш нужденних і незахищених. Є спеціальні закони, цивільні та кримінальні про здоров'я та безпеку, рівні можливості, право колективного договору, та інші, що пов'язані з правами людини.
На рівні підприємств й організацій: звіти про стабільний розвиток підприємства.		
США	Соціальний захист	Програма забезпечення гарантованого доходу, програма допомоги сім'ям з дітьми (ПФДС), продовольча програма, програма житлових субсидій і програма медичної допомоги (Медикейд).
	Соціальні послуги	Фінансування різних проєктів, благодійність, меценатство, спонсорство, звільнення від податків учасників програм КСВ.
	Управління соціальною відповідальністю	На рівні держави: Єдиної загальнонаціональної централізованої системи соціального забезпечення у США немає. Це утворюється з різного роду програм, регламентованих або федеральними органами, або законодавством штату, або їх спільними зусиллями.
		На місцевому рівні: окремі програми приймаються органами місцевої влади.
		На рівні підприємств та організацій: є Етичний кодекс, що пов'язаний з добробутом громади, беруть участь у благодійних заходах та підтримують боротьбу з голодом.

1	2	3
Японія, Південна Корея Китай, Індія	Соціальний захист	Орієнтована на внутрішнє середовище, У Китаї є «Закон про КСВ», поправки до Закону «Про товариства», Закон «Про компанії». В Індії відраховується на КСВ 2% від середнього чистого прибутку компанії за три роки.
	Соціальні послуги	Підтримка і розвиток персоналу, систему «довічного найму».
	Управління соціальною відповідальністю	На державному рівні : ініціативи корпоративної соціальної відповідальності не закріплено законодавчо, керуються суспільними інтересами. Для Китаю питання КСВ пов'язано з гармонізованим суспільством. На рівні підприємств, організацій: застосовують модель «Бізнес відповідає за все», згідно з якою бізнес надає житло, заохочує створення сімейних династій, забезпечує навчання і підвищення кваліфікації фахівців за рахунок підприємств тощо. У Китаї, Індії здають щорічні звіти про КСВ.

ВИСНОВКИ

Дослідження зарубіжного досвіду управління соціальною відповідальністю країн проведено за схемою, що показує взаємозв'язок локального (на рівні окремого підприємства) та інституційного (державного) рівнів управління соціальною відповідальністю. Схема виділяє на рівні підприємства внутрішню й зовнішню соціальну відповідальність. Це є важливим в управлінні нею. Порівняльний (компаративний) аналіз управління соціальною відповідальністю країн зроблено за критеріями – соціальний захист, соціальні послуги, управління соціальною відповідальністю за рівнями (державний, місцевий і рівень підприємства чи організації). Аналіз довів, що

управління соціальною відповідальністю здійснюється у країнах відповідно моделей КСВ, які вибрано державою згідно із традиціями й культурою. Водночас єдиної класифікації цих моделей немає. Найбільш повною класифікацією, на наш погляд, є класифікація К. Ляшук, яка детально описує європейську модель.

Моделі КСВ відрізняються рівнем втручання з боку органів державної влади стосовно соціального захисту й надання соціальних послуг.

У подальшому дослідженні необхідно розглянути концепції управління соціальною відповідальністю підприємств.

Список використаних джерел

1. Варвус А. Зарубіжний досвід соціальної відповідальності бізнесу. *Регіональна економіка*. 2024. №1. С.112–118. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-11>
2. Деліні М.М. Соціально-економічна відповідальність підприємництва: теорія, методологія, напрямки розвитку: монографія. Краматорськ, 2017. 451 с.
3. Збарський В., Оваденко В. Формування моделей корпоративної соціальної відповідальності птахівничих підприємств на засадах маркетингу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 2. С. 96 – 102. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-16>
4. Касич А.О., Стояненко В.О. Теоретичні основи управління соціальною відповідальністю підприємств у сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5 (05). С.186–191. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/37.pdf
5. Левін П.Б. Іноземний досвід розвитку соціально відповідальної бізнесу та його використання в Україні. *Наукові праці КНТУ Економічні науки*. 2009. Вип. 15. С. 128–131.
6. Любецька М.М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 109–116. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2018.19.109>
7. Агавердієва Х.Ф., Іванісов О.В., Лебединська О.С. Соціальне забезпечення і соціальний захист: взаємозв'язок зазначених категорій. 2018. URL: repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18927/1/Стаття_АХФ_ІОВ_ЛЮС.pdf
8. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? *Києво-Могилянська Бізнес-Студія*. 2005. № 10. С. 34–38.
9. Ляшук К.П. Моделі корпоративної соціальної відповідальності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6. Т. 1. С. 103–106. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-276-6-110-113>
10. Подрез О.І., Черепанова В.О. Глобальна економіка та її вимоги до соціальної відповідальності підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2023. № 6. С. 12–20. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-6-12-20>
11. Райко Д.В., Подрез О.І. Формування інструментів управління промисловими підприємствами за теоретичним та функціональним підходами. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 3. С. 386–393.

References

1. Varvus A. Foreign experience of social responsibility of business. *Regional economy*. 2024. No. 1. pp. 112–118. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-11> [in Ukrainian].
2. Dielini M.M. Socio-economic responsibility of entrepreneurship: theory, methodology, directions of development: monograph. Kramatorsky, 2017. 451 p [in Ukrainian].
3. Zbarskyi V., Ovadenko V. Formation of models of corporate social responsibility of poultry enterprises on the basis of marketing. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Vol. 9. No. 2. pp. 96-102. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-16> [in Ukrainian].
4. Kasych A.O., Stoyanenko V.O. Theoretical foundations of social responsibility management of enterprises in modern conditions. *Pryazovskiy Economic Herald*. 2017. Issue 5 (05). pp.186-191. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/5_05_uk/37.pdf
5. Levin P.B. Foreign experience in the development of socially responsible business and its use in Ukraine. *Scientific works of KNTU. Economic sciences*. 2009. Issue 15. pp. 128–131. [in Ukrainian].
6. Liubetska M.M. Analysis of foreign experience in providing social services, implementation of social support for families (persons) in difficult life circumstances. *Investments: practice and experience*. 2018. No. 19. pp. 109–116. URL:

<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2018.19.109> [in Ukrainian].

7. Ahaverdiieva H.F., Ivanisov O.V., Lebedynska O.S. Social security and social protection: relationship between these categories. 2018. URL: repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18927/1/Стаття_АХФ_ІОВ_ЛІОС.pdf [in Ukrainian].

8. Vorobei V. Corporate social responsibility or benefit? *Kyiv-Mohyla Business Studio*. 2005. No. 10. pp. 34-38. [in Ukrainian].

9. Lyashuk K.P. Models of corporate social responsibility. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2019. No. 6. Vol. 1. pp. 103–106. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-276-6-110-113> [in Ukrainian].

10. Podrez O.I., Cherepanova V.O. Global economy and its requirements for social responsibility of enterprises. *Business-Inform*. 2023. No. 6. pp. 12–20. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-6-12-20> [in Ukrainian].

11. Raiko D.V., Podrez O.I. Formation of management tools of industrial enterprises according to theoretical and functional approaches. *Business-Inform*. 2018. No. 3. pp. 386–393. [in Ukrainian].

Viktor DIUZHEV

Doctor of Economics, Professor, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9929-2431>

e-mail: ekosistema909@gmail.com

Olha PODREZ

PhD in Economics, Senior Lecturer, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-099-0115>

e-mail: olha.podrez@gmail.com

Oleksandr DIUZHEV

postgraduate student, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5124-792X>

e-mail: adjuzhev@gmail.com

COMPARATIVE ANALYSIS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY MANAGEMENT: FOREIGN EXPERIENCE

Building the concept of a socially responsible enterprise is an important element of the process of implementing sustainable development at enterprises and in the country as a whole. The purpose of the paper is the analysis and systematization of key aspects of social protection, provision of social services, organization and management of social responsibility of enterprises, organizations and the state as a whole in developed countries of the world in order to develop a mechanism of social responsibility management in Ukraine. To achieve the goal, the following tasks have been set to research modern approaches to social protection and the provision of social services in foreign countries of the world, as well as to analyze the best foreign practices in managing social responsibility at the enterprise, local and state levels. A scheme of interconnection of local social responsibility, consisting of external and internal and operating at the level of the enterprise, region, industry, and state, has been built. The scheme made it possible to substantiate the criteria by which the analysis was carried out - social protection, social services, management of social responsibility by levels (state, local and enterprise or organization level). It was concluded that the management of social responsibility is carried out in countries according to the models of social responsibility chosen by the state in accordance with traditions and culture. At the same time, there is no single classification of these models. The classifications differ only in the complete disclosure of the European model. It has been proven that the models of social responsibility differ in the level of intervention by state authorities regarding social protection and the provision of social services. The conducted comparative analysis will allow to build a mechanism for managing the social responsibility of the enterprise.

Keywords: *social responsibility of the enterprise; social responsibility of the country; social responsibility management; developed countries; transition economy countries; developing countries*